Nr. 33 Vilnius 1938 m. gruodžio 20 d. I metai

ŪKININKAS

::: SAVAITINIS „AIDO" PRIEDAS ŪKININKAMS :::

Kam Kalėdos, o kam bėdos

Labai senas paprotys mūsų krašte yra per Kalėdas paleisti namo metinius samdinius — vaikinus ir merginas. Piemens paleidžiami dažniausiai per Visų Šventę, bet kai kada ir per Kalėdas. Todėl daugeliui ūkininkų Kalėdos yra ne tiktai džiaugsmo ir poilsio šventės, bet kartu ir nemažo susirūpinimo dienos. Ypač tiems ūkininkams jos yra nemalonios, kurie neturi kuo samdinių apmokėti. Kiti ūkininkai, kad ir turėdami iš ko mokėti, stengiasi visokiais būdais išsisukinėti, atsiprašinėti, kad samdinys palauktų savo užmokesčio arba duoda jam menkesnius grūdus ar kitus produktus, kuriais samdinio alga buvo sutarta mokėti.

Visame mūsų krašte dar nuo senovės yra užsilikęs paprotys samdiniams mokėti savo ūkio gaminiais. Ypač po Didžiojo karo tas paprotys dar labiau atgijo ir įsigalėjo. Mat, pokariniais laikais pinigų kursas dažnai keisdavosi, todėl jokiu būdu negalima būdavo samdinių algų sutarti pinigais, nes visada samdiniai turėdavo nukentėti arba atsiskaitant kildavo labai daug nesusipratimų tarp darbdavio ir samdinio. Todėl geriau buvo samdinių algas nustatyti javų pūdais, vilnų svarais ir t.t. Tačiau ir šių produktų kainos dažnai svyruoja 50—100% ir todėl esti vieną kartą nuskriaustas darbininkas, kitą kartą darbdavys. Kai javų kainos labai papinga, tai pralaimi samdinys, o kai pabrangsta — darbdavys. Mūsų krašte samdinio alga dažniausiai sutariama ir sumokama ne vienu kuriuo savo ūkio produktu, bet keletu iškart. Pavyzdžiui, švenčioniškiuose algos pagrindą sudaro rugių grūdai. Be to, dar samdiniui duodama linų, vilnų, kailiniai, nauji batai ir t.t. Gardino apskrityje be aukščiau suminėtų gaminių samdiniams dar mokama ir miško medžiaga: malkomis, rąstais trobai pasistatyti ir t.t.

Išmokant samdiniams algas savo ūkio gaminiais, labai dažnai kyla smarkių ginčų ir atsiranda daug neapykantos tarp ūkininkų — darbdavių ir samdinių šeimų. Čia dažnai gali pasireikšti samdytojų nesąžiningumas, noras nuskriausti samdinį, duodant jam tyčia parinktus blogiausius grūdus ar kitus produktus, kuriais buvo sulygtas užmokesnis. Dar dažniau samdiniai stengiasi išnaudoti buvusį savo šeimininką, visokiais būdais spirdamiesi, kad jiems pridėtų daugiau algos, arba kad grūdai ar linai negeri ir t. t. Dažnai ūkininkai neapsikęsdami tų priekaištų ir šmeižiančių juos kalbų, dėl šventos ramybės, išleisdami samdinius, prideda jiems kiek algos, jeigu turi iš ko pridėti arba duoda dovanų.

Visoje apylinkėje apšmeižtas ūkininkas, kad neva blogai samdinį maitinęs, labai sunkiai verčiąs dirbti, neduodąs išsimiegoti, ar blogais produktais sumokąs algą, kitais metais negali gauti samdinio, nebent daug brangiau jam sumokėtų, nes visi tų namų bijosi ir nenori eiti pas tokį ūkininką tarnauti. Samdiniai, žinodami tą ūkininkų—darbdavių silpnybę, dažnai juos išnaudoja, norėdami kuo daugiausia išspausti iš buvusio savo šeimininko algos. Jeigu šeimininkas nesiduoda terorizuojamas ar šantažuojamas, tai jam dažnai be liudytojų pagrasoma užmušti ar sudeginti. Toki kraštutiniški grasinimai, tiesa, yra reti, bet pasitaiko.

Bloguoju išsiskyręs samdinys su savo šeimininku taip pat negali apsidžiaugti, kad ir daugiau iškaulinęs algos. Nes kitais metais pas tą šeimininką teiraujasi apie tarnavusį pas jį samdinį kiti ūkininkai, kurie samdosi sau vaikinus. Žinoma, šiuo atveju labai daug pareina to samdinio opinija nuo to, kaip šeimininkas ją nušviečia. Todėl blogi bernai ar mergos vėliau niekur savo apylinkėje negali gauti nei gero šeimininko, nei geros algos.

Kalėdų antroji diena pas kai kuriuos ūkininkus dažnai virsta aštrių derybų ir pykimosi diena su samdinių šeimomis, išiskaitant su samdiniais, baigus visų metų tarnystę. Kiek tada esti kalbų ir liežuviavimo, o dažnai neapseinama ir be barnių. Dar kai kur net pusė sodžiaus sukviečiama liudytojais ir taikintojais. Taigi blogiausios yra tos išsiskaitymo dienos. Jos ūkininkui darbdaviui reikia dažnai, kaip kokią sunkią ligą, persirgti. Tai dar gerai, jei to ūkininko yra pilni aruodai, bet jeigu pasitaiko blogi metai, nederlius, tai kas tada. Tuo atveju ūkininkas turi visus savo geruosius pažįstamus po kelius kartus apeiti, lyg išmaldos prašydamas, kad jam paskolintų grūdų ar pinigų samdiniui sumokėti. Tokiam ūkininkui Kalėdos, tai tikra bėda.

Kad nebūtų tiekos skriaudų tarp darbdavių ir samdinių ir kad nebūtų to pykčio ir graižymųsi nedovanoti, reikia daugiau geros valios parodyti darbdaviams ir samdiniams. Negalima vieniems kitų skriausti ir išnaudoti, nes tai biaurus, nežmoniškas darbas. Be to, jis nė vienai pusei neišeina į naudą, kaip jau aukščiau buvo minėta.

Ūkininkas darbdavys, tai nėra fabrikantas darbdavys, kuris dažnai esti gėrybių pertekęs ir pritrūksta pasaulyje vietos, kur galėtų laiką smagiau praleisti, tuo tarpu, kai jo darbininkai, sunkiai dirbdami, skursta blogiausiose sąlygose.

Mūsų krašte ūkininkai, kurie turi po 10—20 ha žemės, o turi mažas šeimas, dažnai yra priversti samdytis nuolatinius samdinius. Bet tas nė kiek nereiškia, kad tas ūkininkas, pasisamdęs vaikiną (berną) ar merginą, pats nieko nedirbtų. Bet jis pats dažniausia yra prapuolęs darbe ir nemato jokios laisvos nuo darbo valandėlės ir šventadieniais. O kiek jis pats naudojasi darbo vaisiais, tepasako tas faktas, kad dažnai ir samdiniui neturi iš ko sumokėti algos, kad ir geriausius norus turėtų. Tada jis turi lysti į skolą arba pats turi skursti, kad sutaupytų kiek pinigų skoloms išmokėti. Tokių ūkininkų - darbdavių negalima per daug samdiniams išnaudoti Nes dažnai samdiniai esti daug geresnėje padėtyje, nei tie jų šeimininkai.

Bet taip pat nevalia ir šeimininkams—ūkininkams išnaudoti savo samdinių. Nes tie žmonės labai sunkiai dirba per visus metus, dažnai namie neturėdami nieko kita, išskyrus dideles šeimas, kurias jie tik ir išpeni.

Ūkininko—darbdavio atsiskaitymas su samdiniu visais atžvilgiais turi būti teisingas, net ir tuo atveju, kai tų ar kitų produktų kainos atpigo ar pabrango, kuriais buvo sulygta alga samdiniui sumokėti. Tada reikia stengtis nuskriaustajai pusei atsiteisti (išsimokėti) teisingai, padidinant ar sumažinant tų produktų kiekį.

Vis delto, sutariant samdinio algą grūdais, reikia ją apskaičiuoti sutarimo dieną ir pinigais. Tada papigus grūdams pabaigoje metų, bus galima lengviau apskaičiuoti, kiek grūdų reikia samdiniui pridėti, kad jis nesijaustų nuskriaustas.

Daugiau geros valios, sąžiningumo ir artimo meilės per Kalėdas—pašalins visus nesusipratimus tarp darbdavių ir samdinių, o ir pačios Kalėdų šventės bus malonesnės ir linksmesnės. *M. Č.*

ŪKIŠKOS NAUJIENOS

LIETUVOS VALSTYBĖJE

Lietuvos jūrų prekybos laivynas

Tuojau po Klaipėdos prijungimo prie Lietuvos buvo pradėtas kelti ir svarstyti klausimas apie jūros prekybos laivyno steigimą. Šis klausimas buvo svarbus ir reikšmingas. Lietuva turėjo uostą, bet neturėjo savo laivyno. O jis buvo labai reikalingas, nes didesnioji eksporto dalis ėjo į užsienius jūromis per Klaipėdą. Žinoma, turint savo uostą, nesunku surasti laivų, kurie nuvežtų prekes į kitas valstybes. Bet už tai reikia brangiai mokėti. Dėl to pradėta ieškoti priemonių, kaip įsigyti savo prekinių laivų. Bet jūros laivas, tai ne traukinys. Jis yra brangus. Be to, dar reikalingi yra prityrę jūrininkai, kurie sugeba laivais plaukioti, juos aptarnauti. Jų irgi neturėta. Taigi ir ši spraga reikėjo kaip nors užkišti. Vyriausybė šiam reikalui lėšų neturėjo. Dėl to visuomenė pradėjo rūpintis. Būtent, įsisteigė Lietuvos Jūrininkų Sąjunga, kuri varė propogandą už savo laivyno kūrimą.

O kita organizacija— Moterių Tautiniam Laivynui Remti Draugija pradėjo rinkti aukas laivynui steigti. Tačiau pasirodė, kad tokiu būdu gerų vaisių per trumpą laiką nepavyks pasiekti. Dėl to pradėta organizuoti bendrovės su kapitalais, kurios sugebėtų nupirkti savo lėšomis prekybinius laivus. Jau 1924m. įsikūrė Lietuvių Jūros Laivininkystės Bendrovė, daugiausia lietuvių amerikiečių remiama, kuri įsigijo du nedidelius laivus, pavadinusi vieną Kastyčiu, o antrą Jūrate. Bet ši bendrovė neturėjo visai patyrimo jūros laivyninkystėje, o taipgi savųjų jūrininkų laivams aptarnauti. Tie du laivai trumpą savo amžių pabaigė labai nelaimingai: „Kastytis" nuskendo, o „Jūratė" sudužo. Jų žlugimas pirmiems Lietuvos prekybos laivyno steigėjams padarė daug nuostolių, be to, visus ilgam laikui atgrasino nuo užsimojimų dėti pastangas ir kapitalus į jūrų prekybos laivyną. Ir taip praslinko daug metų, kada apie jūros laivyną buvo tik svajota. Uostas tuo tarpu nuolat tobulėjo, plito, prekių išvežimas ir įvežimas per uostą didėjo. Tas prekes vežiojo svetimi laivai. Už pervežimą jiems reikėdavo kasmet sumokėti daug milijonų litų. Per tą laiką jau nemažas būrys lietuviško jaunimo baigė užsienių jūrų mokyklose jūrininkystės mokslus ir įgijo patyrimo laivų tarnybose. Nežiūrint tų sąlygų savų laivų vis dar nebuvo. Bet štai, prieš trejetą metų Lietuvos prekybos laivynu susirūpina trys didžiausios ekonominės įstaigos: Lietūkis, Pienocentras ir Maistas. Jos sukuria akcinę „Lietuvos Baltijos Lloydo" bendrovę, kuri dabar jau turi 3,500.000 litų akcinio kapitalo. Ši bendrovė, sutelkusi didoką kapitalą ir jūrininkystės žinovus, išaiškino ir ištyrė, kokios rūšies laivai labiausiai tinka Lietuvos jūrų prekybos reikalams. Pripažinus, kad Lietuvos valstybė, vesdama prekybą su daugeliu užsienio valstybių ir vežiodama tas prekes nedideliais kiekiais, turi įsigyti daug, bet mažesnių, 1500—2000 tonų talpos laivų. Pradėta tokius laivus pirkti. Pradžioje nupirkta trys laivai, o vėliau atsirado jų daugiau. Dabar Lietuvos jūrų prekybos laivynas turi jau vienuoliką laivų. Visi šie laivai plaukioja tarp Klaipėdos ir kitų Baltijos ir Europos uostų po Lietuvos vėliava. Pernai vien tiktai Lietuvos Baltijos Lloydo 6 prekybos laivai pervežė tiek prekių, už kurių transportą svetimiems laivams būtų tekę sumokėti daugiau, kaip 2.000.0 0 litų. Taigi bendrovė turėjo gražaus pelno. Bet čia reikia priminti, kad pernai savais laivais pervežta tiktai dešimtoji dalis tu prekių, kurias Lietuva iš užsienių atsiveža ir išveža. Taigi Lietuvai reikėtų turėti mažiausiai 50 laivų, kad jie galėtų aptarnauti visą Lietuvos valstybės užsienio prekybą. Prie tokio skaičiaus laivų ir einama. Artimiausiais metais yra numatyta laivų skaičių padidinti bent iki 30 laivų. Bent 4 laivus norima įsigyti didelius, transatlantinius, kurie plaukios į užjūrio kraštus—Ameriką, su kuria prekyba nuolat auga, didėja. Tokiu būdu artimiausiu laiku ir užjūrių uostuose pasirodys laivai su Lietuvos trispalve vėliava ir Lietuvos jūrininkais. Taigi dabar Lietuvos jūros laivyno steigimas ir augimas įstatytas į tinkamas vėžes.

Lietuvos drobės užsieniams

Linai Lietuvos ūkyje seniau užėmė labai žymią vietą. Keleriais pokariniais metais užsieniuose linams, pakuloms ir sėmenims buvo aukštos kainos. Lietuva už savo eksportuojamus linus iš užsienių kasmet gaudavo po 70—80 milijonų litų. Paskui kainos labai krito, ūkininkai pradėjo mažinti linų pasėlių plotus ir toku būdu pajamos iš linų labai sumažėjo. Pastaraisiais metais linų ūkis vėl pradėjo atsigauti. Užsieniuose linų kainos šiek tiek pakilo. Ūkininkams jau apsimoka auginti linus. Tačiau linų eksportas nėra labai pelninga užsienio prekyba. Yra ištirta, kad būtų daug pelningiau į užsienius parduoti ne linus, bet lininius audeklus ir verpalus. Tačiau iki šiol Lietuvoje buvo mažai apdirbama linų. Iš eksportuojamų kasmet apie 18.000 tonų linų, vietoje apdirbama tiktai apie 3000 tonų. Taigi susirūpinta plėsti linų apdirbimą, kad būtų galima daugiau eksportuoti į užsienius drobių, o ne linų. Lietuviškiems drobiniams audiniams yra visai nesunku rasti užsieniuose rinkų. Tokių gaminių Lietuvoje nori pirkti Rumunijos, Vengrijos, Ispanijos, Pietų Amerikos ir kitų kraštų pirkliai. Lietuvoje didžiausias audinių fabrikas yra Plungėje. Jis ir gauna iš užsienio didelius užsakymus. Dabar jis praplečiamas, įsigyjama naujų mašinų lininiams audiniams. Fabrikas dabar pradės plačiu mastu gaminti lininius audeklus ir juos eksportuoti užsienin. Jeigu šitas užsimojimas duos gerų vaisių, tai bus stengiamasi kuo daugiausia linų perdirbti į drobes ir verpalus ir juos eksportuoti. Toks linų perdirbimas padidintų Lietuvos eksporto sumas ir suteiktų daug naujo darbo darbininkams.

Ūkininkų ir darbininkų draudimas nuo nelaimingų atsitikimų

Šiemet vyriausybė įvedė eilę naujų įstaigų ir įstatymų ūkininkams ir žemės ūkio darbininkams apsaugoti ir paremti nelaimių, ligų ir nelaimingų atsitikimų atvejais. Taigi sudarytas fondas, kurio lėšomis atlyginama ūkininkams dalis nuostolių, kurias jiems padaro audros, ledai ir perkūnija. Jei ūkininkui audros, ledai, perkūnija sunaikina, padega, užmuša gyvulius, trobesius ar pasėlius, tai jam išmokama 70% padarytų nuostolių. Be to, mažesniuose miesteliuose buvo iki šiol labai mažai gydytojų. Ūkininkams tekdavo keliauti keliasdešimts kilometrų pas gydytoją. Norėdama kaimui padėti, suteikti prieinamą medicinos pagalbą, vyriausybė pradėjo steigti sveikatos punktus kiekviename valsčiuje. Punkte bus gydytojas, akušerė ir gailestingoji seselė. Punktus išlaikys vyriausybė, o valsčius parūpins jiems tiktai nemokamą patalpą ir kurą. Dabar jau įsteigta 200 punktų ir greitu laiku bus įsteigta dar 150 punktų. Punktų steigimą sutrukdė trūkumas gydytojų ir akušerių, norinčių vykti į provinciją. Tuose sveikatos punktuose ūkininkai ir jų šeimos gauna medicinos pagalbą už visai nedidelį, valdžios nustatytą atlyginimą. Beturčiai gydomi visai nemokamai. Taigi esant šiems punktams, medicinos pagalba dabar yra prieinama visiems ūkininkams ir net visai beturčiams. Toliau susirūpinta laukų darbininkų draudimu nuo nelaimingų atsitikimų. Samdomi lauko darbininkai ir ūkininkai su savo šeimomis, jeigu bus sužeisti arba šiaip nelaimės ištikti dirbant darbą žemės ūkyje ir jeigu dėl to trumpam arba ilgam laikui neteks darbingumo, vadinasi, negalės dirbti, tai gaus iš valstybės iždo lėšų pašalpas arba pensijas, o kartu bus nemokamai gydomi. Žemės ūkio darbus dirbdami nukentėję ūkininkai, jų šeimų nariai ir samdomieji darbininkai, pagal jų nustatytą darbingumo procentą, gaus pašalpos iki dviejų trečdalių jų uždarbio, kol negalės dirbti. Kurie neteks darbingumo ilgesniam laikui arba visam amžiui, tie gaus pensijas. Šį įstatymą ūkininkai ir laukų samdomieji darbininkai sutiko su dideliu pasitenkinimu.

Kompostų gaminimo ir namų tvarkos palaikymo konkursai

Jaunųjų Ūkininkų Ratelių Sąjunga norėdama paskatinti jaunuosius ūkininkus gaminti daugiau kompostų paskelbė savo rateliams kompostų gaminimo konkursus. Labiau pasižymėję jaunieji ūkininkai kompostų gamyboje bus vėliau premijuojami vaismedžiais ir valskrūmiais.

Taip pat toji pati Sąjunga paskelbė ir antrus namų švaros ir tvarkos palaikymo konkursus, kuriuose gali dalyvauti jaunosios ūkininkės nuo 14 metų amžiaus. Šie konkursai prasidės 1939 m. sausio 1 d. ir baigsis tais pačiais metais lapkričio 1 d.

MŪSŲ KRAŠTE IR KITUR

Ko jie reikalauja

Jau esame minėję, kad gruodžio mėnesio pradžioje turi įvykti Centralinės Organizacijų ir Ūkio Ratelių Draugijos atstovų suvažiavimas Varšuvoje, kurio metu turėjo būti aptarti svarbūs smulkiųjų ūkininkų reikalai. Dabar jau žinomi yra to suvažiavimo nutarimai, kurių svarbesniuosius suminėsime. Pirmiausia suvažiavimo atstovai reikalauja, kad vyriausybė panaikintų šiemet rugpiūčio 5 dieną išleistą parėdymą, kuriuo remiantis imamas nuo miltų ir kruopų mokestis. Be to, reikalaujama, kad žydams būtų atimta teisė pardavinėti monopolio gaminiai ir pristatyti prekes valdinėms ir savivaldybių įstaigoms. Daugelis kalbėtojų pareiškė nepasitenkinimą vicepremiero paskelbtu 15 metų investiciniu planu, kuriame žemės ūkio reikalai yra mažai liečiami ir numatomi vykdyti tiktai trečiame plano etape, taigi po 6 metų. Atstovai reikalauna, kad žemės ūkio reikalai plane būtų pirmoje eilėje. Taipgi susirinkusieji griežtai pasisakė prieš prievartą, kurią nori vartoti vyriausybė, steigdama bendrą žemės ūkio organizaciją. Prievarta įkurta ūkininkų organizacija neturėsianti jokios reikšmės ir neatsieksianti savo tikslo.

Už mašinas javai

Neseniai įvyko tarp Lenkijos ir Vokietijos mainų prekybos susitarimas. Pagal tą susitarimą Lenkija pasižadėjo per 4 metus nupirkti Vokietijoje įvairių mašinų ir kitų techniškų įrengimų iš viso už 120 milijonų zlotų. Dar šiemet bus atgabenta iš Vokietijos įvairių mašinų už 30 milijonų zlotų. Bet už šias visas mašinas Lenkija Vokietijai mokės ne pinigais, bet javais. Už šiemet nupirktas mašinas Lenkija Vokietijon galės išvežti apie 100 tūkstančių tonų javų, daugiausia rugių ir kviečių.

Koki javai galima eksportuoti

Užsienin prekę išvežti yra gana sunku. Pirmiausia sunku surasti pirklį, o vėliau sutinkama nemažą kliūčių, vežant per sieną, nes reikalingas yra leidimas išvežti užsienin prekes ir užmokėti muitas. Be to, reikalinga, kad prekė atitiktų tam tikrus reikalavimus. Štai koki reikalavimai statomi eksportuojamiems javams. Prekybos ir Pramonės Ministeris išleido parėdymą, pagal kurį kviečiai, skirti eksportui, pirmiausia turi būti pakankamai sunkūs, būtent, 100 litrų (1 hektolitras) grūdų turi sverti nemažiau kaip 73–74 kg, o rugių hektolitras turi sverti 70–71 kg ir avižų nemažiau kaip 45 kg. Be to, javai turi būti pakankamai švarūs. Pašariniai miežiai negali turėti daugiau kaip 5% įvairių nešvarumų. Avižos negali turėti daugiau kaip 5% priemaišų, kitų javų grūdų ir nedaugiau kaip 3% minoralinių priemaišų, nešvarumų (smėlio, žemės ir t.t.).

Naujos kelių mokesčio normos

Visiems, kurie turi nejudomą turtą arba kokią nors įmonę, reikia mokėti kelių mokestis. Tas mokestis imamas pagal turimo turto vertę. Šiemet rugpiūčio 5 dieną Finansų Ministeris nusstatė naujas šio mokesčio normas, kurias dabar paskelbė vyriausybės žiniose. Minėtame Finansų Ministerio parėdyme nurodoma, kad šis kelių mokestis įvedamas kaip pastovus visiems nejudomo turto ir įmonių savininkams. Pirmiausia šį mokestį turės mokėti visi tie, kurie moka valstybinį žemės mo-

JUOZAS SKAISGIRIS,
naujas Lietuvos Žemės Ūkio Ministeris

kestį ir kai kurie prekybos ir pramonės įmonių savininkai. Be to, šį kelių mokestį turės mokėti tie nejudomo turto savininkai, kurie iki šiol buvo nuo to mokesčio paliuosuoti. Įstatyme nurodyta, kiek galima to mokesčio skirti. Būtent, pasakyta, kad šis kelių mokestis negali būti didesnis, kaip 75% valstybinio žemės mokesčio, neskaitant jokių nuolaidų ir vadinamos progresijos.

Kiek yra krikščioniškų ir žydiškų pramonės ir prekybos įmonių.

Vykstant prieš žydiškai propogandai visoje Europoje, labai domisi ir Lenkijos visuomenė, kiek, būtent, žydai yra įsigalėję valstybės pramonėje ir prekyboje.

Tuo tikslu Vilniaus Pramonės ir Prekybos Rūmai padarė savo rajone pramonės ir prekybos įmonių statistiką 1937 m. pagal jų savininkų tikėjimus. Šioje statistikoje buvo paimti dėmesin tik Mozės ir krikščionių tikėjimai. Žinoma, Mozės tikėjimui priklauso vien žydai, o krikščionių — beveik vieni katalikai, daugiausia lenkai.

Pagal šią statistiką 1937 m. Vilniaus vaivadijoje buvo iš viso 2.239 pramonės įmonės, iš kurių 1 209 įmonės arba 54% priklausė žydams ir 1030 arba 46% visų įmonių priklausė krikščionims, daugiausia lenkams. Šioje vaivadijoje prekybos įmonių buvo iš viso 13.691, kurių tarpe 8.468 įmonės arba 61,9% visų įmonių buvo žydų rankose.

Naugardėlio vaivadijoje krikščionims priklausė 1.0.0 arba 44,8% visų pramonės įmonių, o žydams — 1.197 arba 52,2%. Prekybos įmonių krikščionims priklausė 3.672 (34 8%), o žydams 6.738 (63,9%).

Batstogės vaivadijoje krikščionims priklausė 1 574 (38,1%) pramonės įmonių, žydams — 2.450 (59.4%) pramonės įmonių. Prekybos įmonių krikščionys turėjo 8.154 (40,1%), žydai — 11.855 (58,2%).

Pagirio vaivadijoje buvo pramonės įmonių krikščionių rankose 857 (34,6%) ir žydų rankose 1.240 (57,?%). Prekybos įmonių krikščionys turėjo 3.381 (31,5%), o žydai — 7.183 (66,8%).

Krikščioniškų įmonių nuošimtis nuolat, pamažu auga, o žydiškų mažėja.

Parėdymas apie pieno rūšiavimą pieninėse

Iki šiol visoje Lenkijoje pieninėse pienas buvo rūšiuojamas tik pagal jo riebumo nuošimtį ir pagal riebalų vienetus buvo ūkininkams—statytojams sumokama už pieną. Todėl ūkininkai stengėsi laikyti ir įsigyti tokias karves, kurios duoda ne tiktai daug pieno, bet kurių piene esti daugiau riebalų vienetų. Tokia pieno rūšiavimo tvarka pieninėse visiškai neskatino pieno statytojų labiau susirūpinti pieno švarumu ir šviežumu. Iš tokio nešvaraus pieno būdavo sunku pagaminti aukštos kokybės sviestą ar sūrius.

Tačiau greitai pradės veikti naujas parėdymas, kuris įpareigos visas pienines rūšiuoti pieną, pristatytą pieninėn, ne tiktai pagal riebumo nuošimtį, bet ir pagal švarumą, pagal rūgštumą ir t. t. Atsižvelgiant į pieno riebumą, švarumą, rūgštumą ir t. t. pienas bus priskiriamas į I, II ar III rūšį. O už pieną bus išmokama statytojams ne pagal riebalų vienetus, kaip iki šiol buvo, bet pagal pieno rūšį. Pirma pieno rūšis bus brangiausia, o trečia pigiausia. Šio naujo parėdymo tikslas yra tas, kad ūkininkai stengtųsi pagaminti ne tiktai daug ir riebaus pieno, bet kad tas pienas būtų švarus, sveikas ir kad iš jo būtų galima pagaminti aukščiausios rūšies pieno gaminius eksportui. Tada ūkininkai rūpinsis švariau karves užlaikyti ir geriau bei tikslingiau jas šerti, bet brangiau gaus už gerą pieną.

Tuo tikslu žemės ūkio rūmai parūpins kiekvienai didesnei pieninei specialius instruktorius—šėrėjus. Šių instruktorių tikslas bus rūpintis pieno statytojų instruktavimu karvių šėrimo ir priežiūros srityje. Toki instruktoriai būsią ateityje prie kiekvienos apygardinės pieninės. Tuo tarpu jie yra tik ten, kur ūkininkai yra susirašę į pavyzdingo karvių šėrimo ratelius arba kur juos buvo paskyrę žemės ūkio rūmai.

Tokiu būdu norima pakelti ir pieno gaminių (sviesto, sūrių) kokybę, o kartu ir kainas už šiuos gaminius.

Šis parėdymas kad ir nemalonus ūkininkams, bet galų gale jisai galės duoti gerų vaisių pieno ir gyvulių ūkio pagerinimui. Mūsų krašto ūkininkai dar labai mažai kreipia dėmesio į gyvulių ir pieno švarumą.

Kodėl karvės nepaseina

Karvių normaliam pieningumui palaikyti ir išsivystyti turi milžiniškos reikšmės kasmetinis jų apsiveršiavimas. Priešingu atveju, esant karvei bergždžiai, jos pieningumas greit pradeda mažėti. Todėl šią taisyklę karvių ūkyje žino kiekvienas mūsų ūkininkas ir dėl to stengiasi, kad kiekviena jo karvė kasmet paseitų ir atvestų veršiuką.

Tačiau labai dažnai pasitaiko, kad karvė nepaseina, neatsižvelgiant į tai, jog būna net kelius kartus vedžiojama prie buliaus. Mūsų ūkininkai, nežinodami ir neištyrę, dėl kokių priežasčių karvė lieka bergždžia, dažniausia suverčia visą kaltę buliui, kad jis esąs blogas, arba žmonių blogoms akims, kurios pakenkusios karvei ir pan.

Iš tikrųjų gi karvių nepasėjimo priežasčių esama daugelio. Dažnai gali atsitikti, kad karvė blogai, nepakankamai ar vienašališkai, netikslingai šeriama, laikoma nuolat pririšta tamsiame tvarte, visiškai neieško buliaus, o jei ir ieško, tai nepaseina.

Taip pat karvės nevaisingumas gali pasireikšti dėl įvykusių atmainų jos lyties organuose (gimdoje ir makštyje). Taip pat gali būti ir bulius nevaisingas. Mūsų krašte buliai kergimo metu esti perdaug išalinti, nes per vieną dieną prileidžiama prie jų po kelias karves. Todėl jie dažnai gali nebejstengti apvaisinti kai kurių karvių.

Bet dažniausiai karvių nevaisingumo priežastimi yra karvės gimdos ligos, kurios kyla dėl nuovalų užsilaikymo gimdoje. Nuovalos, tai yra, plėvės, kurios laiko vaisių (veršiuką) pritvirtinę prie gimdos sienelių karvės neštumo metu. Bet karvei apsiveršiavus, normaliai tos plėvės — nuovalos turi pačios, be keno nors pagalbos, atsiklijuoti ir iškristi. 12-kos val. laikas tuojau po apsiveršiavimo yra karvės apsivalymo laikas. Tačiau ne retai pasitaiko ir taip, kad karvė per keletą dienų negali apsivalyti arba ir visai nuovalos iš jos gimdos neiškrenta. Tada būtinai reikia pasikviesti veterinarijos gydytoją, kad nuovalas jis išimtų. Jeigu nuovalos pačios neiškrenta ir nieks jų neišima, tada jos pasilieka karvės gimdoje, tai reiškia ten, kur pirma buvo veršiukas. Nuovalos gimdoje pradeda pūti, atsiranda labai daug pūlių. Tada iš karvės makšties eina baisi smarvė. Karvė pradeda sirgti, neėda, sulieséja, bet pagalios, po kelių mėnesių pasveiksta ir vėl ilgainiui atsigano, bet jau dažniausia palieka nevaisinga, negali paseiti.

Nuovalos pačios negali atsiklijuoti nuo gimdos senelių ir iškristi tada, kai esti gimdos raumenys nusilpę ir negali susitraukti, taigi negali ir nuovalų pašalinti.

Jeigu nuovalos iš karvės makšties neiškrenta per 6 val. po apsiveršiavimo, tai patartina karvei sugirdyti $^1/_4$ kg cukraus, ištirpinto $^1/_2$ litro vasarošilčio virinto vandens. Cukrum girdymą reikia pakartoti dukart per dieną, geriausia supilti jį karvei gerklėn, kiek pakėlus jos galvą į viršų. Cukrus stiprina raumenis ir padeda pašalinti nuovalas. Per tą laiką, kad būtų galima palaikyti švarumą, reikia karvės pauodegį nuplauti 1—2% lizolio ar kreolino skiediniu su vandeniu (2 arbatiniai šaukšteliai lizolio ar kreolino praskiesti 1 litr virinto vasarošilčio vandens).

Jeigu vartojant aukščiau išvardintas priemones per 3 dienas neįvyktų karvės apsivalymas, tai reikia tojau pakviesti veterinarijos gydytoją, kuris nuovalas pašalins iš gimdos. Bet kam pavojinga mėginti pašalinti nuovalas, nes galima sukelti kraujotaką arba gangreną.

Seniau būdavo patariama plauti 2% lizolio skiediniu, jeigu nuovalos užsilaikydavo gimdoje. Tačiau dabar jau to nepatariama daryti, nes buvo įsitikinta, kad šis skiedinys nusėsta ant gimdos dugno ir tik ją ir jos susitraukimą labiau apsunkina. O tas susitraukimas yra būtinai reikalingas, kad galima būtų pašalinti nuovalas ir susirinkusius gimdoje skysčius.

Karvių nevaisingumo priežastimi gali būti taip pat įvairios apkrečiamos ligos: gimdos džiova, karpuotoji makšties sloga ir užkrečiamasis karvių išsimetimas.

Karpuotji makšties sloga dažniausia puola telyčias. Šią ligą galima lengvai pažinti. Tik reikia, abiem rankom paėmus, praskėsti į šalis makšties išorinės dalies kraštus (gėdos angos lūpas). Tada galima pamatyti išvidinę makšties gleivinę plėvelę, kuri esti visa nusėta mažomis karputėmis, lyg sagutėmis. Džiovą ir užkrečiamą karvių išsimetimą galėtų pažinti tik gydytojas.

Tvartų nešvarumas sudaro labai palankias sąlygas užkrečiamų ligų išsiplatinimui. Todėl svarbiausias ūkininkų kovos būdas su užkrečiamomis ligomis, o kartu svarbiausias karvių apsaugojimas nuo nevaisingumo yra gera tvartų ir pačių karvių priežiūra ir švaros palaikymas. Reikia tvartus gausiai ir reguliariai kraikti, kad būtų sausa ir švaru. Sienas reikia bent du kartus per metus išbaltinti, o lovius ir ėdžias kas mėnuo išbaltinti, o kas savaitė išplauti 2% sodo tirpiniu ir su šepečiu ištrinti.

Kitų gydymo priemonių prieš pasireiškiantį karvių nevaisingumą patys ūkininkai neprivalo griebtis, nes tai gali atlikti tik veterinarijos gydytojas, pirma ištyręs šio nenormalumo priežastis. Ne visada ir gydytojui pavyksta sugrąžinti karvei prarastą vaisingumą. Tada tokia karvė, kad ir pieninga, reikia parduoti, nes jos pieningumas greitai sumažėja ir pagaliau visiškai užtrūksta.

M. Č.

Gyvulių ligos dėl druskų stokos pašare

Statant mūrinį namą, reikalingos įvairios medžiagos: ir plytos, ir molis, ir geležis, ir medis ir daug kitų daiktų. Kai kurios nors svarbios medžiagos duodama per mažai, tada namas esti silpnas ir dažnai net suvirsta Tas pats yra ir su gyvulių kūnu. Jis irgi sudarytas iš įvairių medžiagų. Vienas jų vadiname kaulais, kitas mėsa, riebalais ir t. t. Jeigu kurių nors medžiagų gyvulys turi per mažai, jis esti menkas, nesveikas ir net visai gali dėl to pasibaigti. Tas medžiagas naminiui gyvuliui parūpina ūkininkas. Jis duoda gyvuliui pašarą. Iš to pašaro gyvulys pasigamina sau riebalus, mėsą, kaulus. Bet tik tada iš pašaro jis gali pasigaminti, kai pašare bus pakankamai tam tikslui reikalingų medžiagų. Jeigu, pavyzdžiui, pašare nėra baltymų, tai gyvulys iš tokio pašaro negali pasigaminti raumenų—mėsos. Panašiai yra ir su kitomis medžiagomis. Dėl to norint gyvulį gerai šerti, jam reikia duoti tokių pašarų, iš kurių jis galėtų pagaminti visas tas medžiagas, iš kurių yra sudarytas jo kūnas. Kiekvieno gyvulio kūnas sudarytas iš šių medžiagų: vandens, organinės ir neorganinės medžiagos. Organinę medžiagą sudaro: baltymai, riebalai, angliavandeniai. Neorganinę medžiagą sudaro įvairios mineralinės druskos. Baltymų daugiausia yra raumenyse — mėsoje (mėsa—tai baltymai), piene, plaukuose. Riebalų randame visur: po oda, an žarnų ir t t Anglevandenių sutinkame nedidelį kiekį jaknose. Tai taip vadinamas gikogenas — gyvulių krakmolas. Jo gyvulių kūne visuomet esti nedaug, nes kai tik susirenka daugiau, tuoj jis perdirbamas į riebalus. Iš mineralinių druskų sudaryti kaulai, kremzlės. Be to, jų yra kraujuje, smegenyse, naguose ir kitur. Nuo mineralinių druskų kaulai pasidaro kieti, tvirti. Pašalinus iš kaulų mineralines druskas (pavyzdžiui, įmerkus kaulus į kokią nors rūgšti, kurioje ištirpsta mineralinės druskos), kaulai palieka visai minkšti, lankstūs, kaip kremzlės. Tada kauluose lieka tiktai organinės medžiagos, kurios yra minkštos ir lanksčios. Mineralinių druskų kauluose yra apie 65—70%. Be to, nemaža mineralinių druskų yra dar tuose syvuose, kurie randasi žarnose, skilvyje ir kurie suvirškina, ištirpina pašarą. Jeigu tų druskų pilve nebūna, tada pašaras nesivirškina, neištirpsta ir gyvulys serga.

Taigi matome, kad gyvuliui reikalingas yra toks pašaras, kuriame būrų pakankamai jam reikalingų organinių ir neorganinių maisto medžiagų. Jaunam, beaugančiam gyvuliui visos minėtos medžiagos reikalingos kūno augimui. Reikalinga, kad didėtų, augtų kaulai, mėsa, riebalai, kraujas. Bet ir suaugusiam gyvuliui tos medžiagos reika-

lingos, nes gyvame kūne, kaip veikiančioje mašinoje, vyksta darbas: širdis plaka, kraujas po visą kūną vaikšto, pilvas dirba (virškina pašarą), gyvulys vaikšto, juda. Visiems čia minėtiems veiksmams reikalingos maisto medžiagos, kurios tą gyvulio motorą varo, duoda jam jėgos, kaip automobilio motore benzinas. Be to, gyvulio motoro dalys nuolat dilsta, susinešioja. Jas nuolat reikia keisti naujomis. Pavyzdžiui, kraujo dalelytė gana greit susivartoja ir dėl to ji reikia pakeisti nauja. Tos susinešiojusios, nudilusios kuno dalelytės nuolat keičiamos naujomis, kurios pasidaro iš maisto medžiagų, iš pašaro. Dar reikia atsiminti, kad karvės gamina pieną, vištos deda kiaušinius, patelės ilgai nešioja savo viduriuose vaisių — veršiuką, kumeliuką, paršiuką. Pienas, kiaušinis, vaisius gali atsirasti, augti, didėti irgi tik tuo atveju, kai gyvulys gauna pakankamai ir tinkamo pašaro.

O kas gi su gyvuliu atsitinka, kai jis su pašarais negauna visų tų maisto medžiagų, kurių jam reikia arba gauna per mažai. Taigi tuomet gyvulys suserga. Jis pradeda negaluoti. Tie negalavimai visaip pasireiškia. Labiausiai gyvulys atjaučia mineralinių druskų stoką. Kai jų ilgesnį laiką negauna, tuojau gyvulys pradeda sirguliuoti. Apie tas ligas, kurios atsiranda dėl mineralinių druskų stokos pašare, čia ir pakalbėsime.

Laižymo liga. Kai gyvulys negauna pakankamai mineralinių druskų, tada jis pajunta jų trūkumą ir jam norisi kur nors tų druskų susirasti. Žodžiu, jį kankina troškulys, noras kaip nors pasisotinti tomis druskomis. Įvairiūs gyvuliai įvairiose vietose jų ieško. Pavyzdžiui, karvės pradeda laižyti ir krimsti virves, skudurus, diržus. Arkliai graužia ėdžias ir šlapius skudurus. Raguočiai laižo mėšlą, srutas, šlapią žemę, medžio puvėsius. Ūkininkas, pamatęs tokį gyvulį, dažnai galvoja, kad šis taip daro iš nuobodumo arba blogo įpratimo ir už tai gyvulį muša, varo į tvartą pririša trumpai prie ėdžios. Bet iš tikrųjų, tai gyvulys šitaip elgiasi ne iš nuobodumo arba blogo įpročio. Toks gyvulys yra nesveikas. Jis serga liga, kuri vadinama laižymo arba neėdamų daiktų ėdimo liga. Serga jis dėl to, kad nepakankamai gauna mineralinių druskų, būtent fosforinių, kalkinių ir kitų. Kai šių druskų gyvulys gauna nepakankamai, tai jis jų ir ieško kur nors. Šių druskų ne visuose pašaruose yra, o jeigu ir yra, tai vienuose daugiau, o kituose mažiau. Pavyzdžiui, šlapių pievų, raistų šiene tų druskų yra labai mažai. Jeigu gyvuliai šeriami vien tiktai tokiu šienu, tai jie greit suserga laižymo liga. Jeigu kiaulės penimos šutintomis bulvėmis, menkais pelais, o ypatingai blogai šeriamų arklių išmatomis, tai irgi suserga šia liga. Šia liga gyvuliai suserga dažniausiai žiemą, kada jie gauna menką pašarą. Vasarą, ypač ganomi gyvuliai, ta liga neserga, nes suranda sau tokios žolės, kurioje yra pakankamai tų druskų. Norint, kad ir žiemą gyvuliai šia liga nesirgtų, reikia juos šerti bei penėti mineralinėmis druskomis turtingais pašarais, būtent: dobilais, runkeliais, morkomis, vikų, avižų ir peliuškų mišiniais, geru šienu, grūdais, sėlenomis. Be to, gyvuliams reikia duoti kaulamilčių, fosforinės kalcio druskos (pastewny fosforan wapnia), valgomos druskos, kreidos. Tada gyvuliai niekuomet šia liga nesirgs. O susirgus gyvuliams šia liga, gydant irgi reikia duoti aukščiau minėtų druskų. Fosforinės kalcijaus druskos vienam sergančiam galvijui galima duoti po 15 gramų du kartu per dieną, įmaišius į pašarus. Gyvulinė druska duodama gabalais į ėdžias, kurią gyvuliai laižo, kai jie tik nori. Šliomkreidės (kreda šlamowana) reikia duoti bent po šaukštą į pašarą. Gavęs šių druskų ir geresnį pašarą gyvulys tuojau pasveiks.

Angliška liga, arba rachitas. Kai gyvulys pašare negauna pakankamai mineralinių druskų, tai jis be jų negali apsieiti. Tada jis vartoja tas druskas, kurios yra kūne. Tada gali dalis mineralinių druskų iš kaulų patekti į kraują, kur jos irgi labai reikalingos. Bet jau minėjome, kad kai iš kaulų pranyksta mineralinės druskos, tai kaulai pasidaro minkšti. Kai dėl druskų stokos suminkštėja gyvulių kaulai, tai sakome, kad gyvulys susirgo angliška liga arba rachitu. Šia liga dažniausiai suserga jauni gyvuliai ir vaisingos patelės. Mat, šie gyvuliai reikalauja daug mineralinių druskų. Kaulai jų nuolat auga, storėja, ilgėja, taigi reikalauja medžiagos— minėtų druskų. Nešcios patelės, negaudamos pašare savo vaisiui minėtų druskų, atiduoda druskas iš savo kuno, kaulų ir tada pačios suserga rachitu. Susirgę šia liga gyvuliai pasidaro labai nenormalūs: sunkiai keliasi arba ir visai atsikelti negali. Stovėdami dažnai keičia padėti, galūnių ir krūtinės kaulai iškrypsta, sugenda eisena, oda plona, virškinimas labai blogas. Rachitizmu gyvuliai gali susirgti ir tuo atveju, kai pašaruose suranda pakankamą kiekį mineralinių druskų, bet neranda D vitamino. Apie tą ir kitus vitaminus rašėme praėjusiame „Ūkininko" numeryje. Kai šio vitamino trūksta, tada gyvulys negali suvartoti, sunaudoti mineralinių druskų, nors jų pašare ir yra. Jis tada, kaip sakoma, nesugeba tų druskų prisisavinti. Dėl to norint gyvulius apsaugoti nuo rachitizmo, reikia šerti tokiu pašaru, kuriame yra D vitamino, apie ką jau esame pereitą kartą minėję. Susirgus gyvuliams rachitu, reikia duoti jiems kaulamilčių, kreidos, fosforinės kalciaus druskos, gyvulinės druskos, o jauniems veršiukams, paršiukams po 1—2 šaukštu žuvų taukų (trano) per dieną ir šviežio, nevirinto pieno. Be to, šerti žaliais pašarais: runkeliais, morkomis ir turtingais druskomis: dobilais, mišiniais, seradėlę, geru šienu. Gyvulius laikyti šviesiuose tvartuose ir, esant gražiasniam orui išleisti oran, kad kuo ilgiausiai būtų saulės šviesoje. Vitaminas D įveikia tiktai saulės šviesoje. Tamsiame tvarte nuolat laikomas gyvulys vien tik dėl tamsumo suserga rachitizmu.

Osteomalacija, arba kaulų suminkštėjimas irgi labai dažnai žiemos metu pasitaikanti liga. Ja dažniausiai suserga senesnės karvės ir ypač tos, kurios duoda daug pieno, bet yra blogai šeriamos. Be to osteomaliacija suserga ir veršingos karvės, kai jos blogai šeriamos. Ryškiausias šios ligos požymis, tai yra karvės nenoras keltis. Karvė keliasi labai sunkiai ir nenori ilgiau stovėti. Po kiek laiko visai nesikelia. Ilgiau karvei pagulėjus, ant šonų atsiranda pragulos, žaizdos nuo gulėjimo. Pragulos, susisiekdamos su mėšlu, užsikrečia ir iš to išsivysto dažnai nepagydomos ligos. Dažniausiai įvyksta kraujo užkrėtimas, nuo ko gyvulys labai greit krenta, nudvesia. Be to, atsiranda vidurių pairimas, stoka apetito, kartais įvyksta kaulų lūžimai, kurie labai sunkiai pagija. Net ir lengvai sirgdamas, gyvulys esti silpnas, ne noriai vaikšto ir ėda, kartais laižo ir kramto neėdamus daiktus. Ligos priežastys tos pačios—stoka mineralinių druskų. Dėl to ir gydymas yra tokis pat, kaip ir sergant laižymo liga, būtent: reikia duoti kaulamilčių po šaukštą 3 kertus per dieną arba aukščiau minėtos fosforinės kalciaus druskos po 15 gramų. Be to, reikia duoti kreidos, gyvulinės druskos, na ir gerą pašaros. Kol gyvulys guli pašaras turi būti lengvai virškinamas, kad viduriai nesukietėtų ir kad dėl to nesusirgtų įsputimu. Jeigu gyvulys nesikelia, tai kad pergulos neatsirastų jis reikia nors 1—2 kartus per dieną perversti ant kito šono. Atsiradus praguloms, jos reikia gydyti. Ypatingai reikia saugoti, kad neįvyktų kraujo užkrėtimas. Dėl to žaizdos reikia plauti dezinfekuojančiais vaistais ir aprišti, kad nesusiektų su mėšlu. Kraikti reikia labai gerai, švariais šiaudais.

Matome, kad mineralinių druskų stoka pašare gyvuliams padaro daug žalos, ypač jauniems, pieningiems ir nešstiems gyvuliams. Dėl to žiemos metu ūkininkai turėtų labai tuo susirūpinti, ypač tie, kurie šeria blogu pelkių šienų ir šiaudais.

Agr. J. J-kas

SVEIKATA UŽ AUKSĄ BRANGESNĖ

Tarptautinės kovos su vėžiu savaitė

Šiemet lapkričio mėnesį nuo 23 iki 30 dienos visame kultūringame pasaulyje buvo paskelbta kovos su vėžiu savaitė. Prieš kokį 50 metų, kada vėžiui gydyti nebuvo jokių priemonių ir kada ši liga buvo laikoma visai nepagydoma, tada nebuvo ir kalbos apie kovą su vėžiu.

Devynioliktojo amžiaus gale visi mokslai padarė didelę pažangą.

1895 metais garsus mokslininkas fizikas *Roentgen* išrado naujus, iki tol nežinomus spindulius, kuriuos kiti pavadino *Rentgeno spinduliais*. Tie spinduliai lengvai pereina per rūbą, per medžio storoką sluoksnį ir per žmogaus kūną. Rentgeno spindulius tik sulaiko kaulai ir įvairūs metalai.

Trejais metais vėliau, būtent, 1898 m. *M. Curie* (skaityk Kiuri) surado naują elementą, kurį pavadino *radu*. Radas tuomi yra ypatingas, kad skleidžia aplink save nematomus spindulius, kurie veikia netik žmogaus kūno paviršiu, bet pasiekia ir gilesnius kūno sluoksnius. Rentgeno ir rado spinduliai, kaip matome, veikia panašiai. Be to, šie spinduliai per ilgesnį laiką sunaikina tas kūno ląsteles ir audinius, kurie yra jauniausi. Kadangi vėžio ląstelės ligonies kūne yra jaunesnės, todėl Rentgeno ir rado spinduliai pirmiausia naikina jas ir sustabdo vėžio augimą.

Rentgeno ir rado spinduliai greitai buvo pritaikyti medicinoje. Rentgeno aparatai paplito visame pasaulyje. Gydytojai, peršviesdami ligonį, mato, kurioje vietoje yra liga, kuris organas yra nesveikas ir kur yra vėžys. Suradęs vėžį žmogaus kūne, jei dar nepervėlu, stengiasi jį išpiauti arba gydyti spinduliais.

Šiemet sueina 40 metų nuo geniališkų išradimų. Daug žmonių išgelbėta nuo perankstyvos mirties, daugeliui prailginta dienos, sumažinta kentėjimai. Garbingiems mokslininkams statomi paminklai. Pradėta kova su vėžiu plečiama ir populiarinama. Steigiama tarptautiniai komitetai, parodos, organizuojama mokslininkų susivažiavimai, draugijos, daroma vėžio statistika, skelbiami gydymo rezultatai. Visa tai kartu dar nepašalino ir, galima sakyti, tik labai mažai sumažino vėžio pavojų. Dar galutinai nežinoma vėžio ligos priežastis, dar nevisuomet galima anksti pažinti vėžį, kada jis yra pagydomas. Todėl šių laikų medicinai skiriama dar didelė užduotis — išaiškinti vėžio ligos priežastis ir patobulinti gydymo priemones. Šioje srityje dirba tūkstančiai mokslininkų, tam reikalui skiriama milijonai dolerių.

Dabar su vėžio liga kovoti galime tik dažniau kontroliuodami pas gydytojus savo sveikatą, ir pradėdami kuo anksčiausia gydytis. Kadangi gydymas brangiai atseina ir nevisiems yra prieinamas, todėl reikalinga, kad turtingesnė visuomenės dalis paremtų aukomis, kad galima būtų įsteigti neturtingiems gydytis ligonines. Visi turi suprasti, kad tik anksti pradėtas vėžio gydymas ir tai gydymas ne užkalbėjimais, bet mediciniškas gydymas, gali daugelį išgydyti.

Veido sužalojimai

Sakoma, kad veidas yra žmogaus sielos veidrodis. Galima dar pridėti, kad veidas yra sveikatos rodiklis. Žmogaus veidė atsispindi netik blogos ir geros mintys, bet kiekvienas džiaugsmas, liūdesys, pyktis ir skausmas. Kiekviena liga, liga dėl kurios žmogus daug kenčia, pakeičia veido išraišką. Mažakraujo ir ilgos ligos nualinto ligonio veidas yra išblyškęs; karščiuojančio ligonies — paraudę veidai, sukepusios lūpos; kenčiančio didelį skausmą veidas yra susiraukęs.

Ant veido odos dažnai atsiranda įvairių ligų išbėrimai: raupų, vėjo raupų, vilkligės (džiovos, Lupus) sifilio ir kitų. Mušeikos veidas paprastai sudraskytas ir turi daug žymių po užgijusių žaizdų.

Daugiasia veidas sužalojamas įvairiuose nelaiminguose atsitikimuose ir muštynėse, užpuolus keršytojui. Veido sumušimai be žaizdų ir be kaulo sulaužymo paprastai nepalieka žymių. Akies sumušimas buku daiktu (kumščiu) gali visai sužaloti akį. Dažniau pasitaiko kraujo uššiliejimas paakyje ir ant akies obuolio paviršiaus. Vienos akies sužalojimas aštriu daiktu gali visai sunaikinti ne tik tą akį, bet dažniausia duoda ir kitos akies uždegimą ir visišką neregėjimą. Todėl, esant didesniam vienos akies sužalojimui, gydytojai pašalina tą akį, kad išvengus kitos akies uždegimo.

Nosies sumušimai dažnai pasitaiko su nosies kaulo sulaužymu ir dideliu kraujo bėgimu iš nosies. Tuojau reikia paguldyti sumuštajį aukštyn galva ir dėti ant nosies šaltus kompresus arba geriau ledą, kol visai nustos bėgęs kraujas. Tik visai sustabdžius kraują iš nosies, galima nuprausti sumuštąjį, ir jei nosis suplota ar sukreivinta, nuvežti pas gydytoją, kad sustatytų sulaužytus nosies kaulus ir kremzles.

Jei smūgis pataiko į apatinę žiauną, tai gali ją išnerti arba sulaužyti. *Išnėrus apatinę žiauną*, žmogus negali jos pajudinti, negali burnos uždaryti ir laiko ją ušsižiojęs.

Žiaunos sulaužymo ženklais yra: didelis jos skaudėjimas, kraujo išsiliejimas po oda ir svarbiausia, kaulo traškėjimas, kurį jaučia pats ligonis, judindamas žiauną. Ligonį reikia nuvežti pas gydytoją, kad sustatytų sulūžusią žiauną ir apžiūrėtų dantis. Taip pat žiaunos išnėrimą patiems nelengva atitaisyti.

Įvairios *veido žaizdos*, suduotos aštriais ir bukais prietaisais, paprastai labai kraujuoja. Jei žaizda užteršta nešvarumais ar žemėmis, reikia ją kuo greičiausia nuplauti švariu, šaltu, virintu vandeniu arba nušluostyti vata, suvilgyta švariu benzinu. Švarių žaizdų geriau visai niekuo neplauti. Patepti žaizdą *jodina* ir aprišti švaria marle. Jei iš žaizdos kraujas smarkiai bėga, reikia ant žaizdos uždėti storą sloksnį marlės, ir labai prispaudus, aprišti švariu bandažu arba švaria skepeta.

Daug nelaukiant, reikia kuo greičiausia supiaustytąjį nuvežti pas gydytoją, kad susiūtų veido žaizdas. Nes tik susiūtos žaizdos ir tai laiku susiūtos (iki 6—8 val. po įvykio), greitai gija ir palieka mažas žymes.

Gana dažnai pasitaiko veido *apšutinimai karštu vandeniu* arba apdeginimai *ugnimi* gaisro metu. Dabar rečiau pasitaiko veido apdeginimai paraku.

Kai kurie, norėdami kuo labiausia atkeršyti savo priešui, užpila jiems akis ir veidą *sieros rūgštimi* (vitrioliu). Dažniausia taip keršyja moterys savo neištikimiems vyrams arba meilužiams. Sieros rūgštis išdegina akis ir apsmukina veidą. Tai yra viena biauriausių ir baisiausių keršto priemonių.

Veido sužalojimas ir subiaurojimas, padarytas keršto sumetimais, daro žmogų netik invalidu, bet ir nepakenčiamu draugystėje, yra teismo ypatingai aštriai baudžiamas.

Ausies sužalojimai atsitinka dažniausia muštynėse, smarkiai sudavus ausin delnu, kumščiu ar kitu kokiu nors kietu daiktu. Gali būti sumušimai ir žaizdos netik ausies grybelio, bet taip pat dažnai trūksta ausies būgnelis. Trūkus ausies būgneliui, žmogus mažai girdi ta ausimi ir jaučia ausies viduje didelį paerzinimą. Tokiu atveju reikia kreiptis pas gydytoją.

Saugokitės per šventes pasigerti

Kalėdų ilgos šventės, tai geriausia ir patogiausia proga jaunimui pasilinksminti, smagiai praleidžiant laiką susiėjimuose, šokant ar dainuojant. Tačiau ne visi randa pakankamai pasitenkinimo ir malonumo bendruose pobūviuose ir pokalbiuose bei dainuose, jeigu ten nėra degtinės. Šios rūšies jaunuoliai velija karčmoje ar pas save namie susirinkę pagirtuokliauti, negu kad pažaisti ar padainuoti. Kas išgeria su saiku ir iš to nebūna jokių blogų pasekmių, tai nieko tame labai blogo nėra, tik gaila pinigų. Bet kai geriama be saiko, o paskui mušamasi ir peiliais badomasi arba ant sniego patvoriuose voliojamasi, tai jau labai blogai. Tokie girtuokliai gali lengvai persišaldyti ir susirgti. Be to, jie papiktina biauriu savo elgesiu visus žmones.

Tad visi stenkimės per šventes būti blaiviais ir saugokime, kad mūsų artimieji nepasigertų.

MOTERŲ DARBAI

LAUKIAME ŠVENČIŲ

Artinantis šventėms, kiekviena šeimininkė iš anksto turi apgalvoti, ką darys ir kaip tvarkysis, kad ruošimasis šventėms perdaug jos nenuvargintų.

Gerai bus, jei pirmas prieššventinis šeimininkės darbas bus sąžiningas pirkios aptvarkymas. Pirmiausia reikia nuimti nuo lubų voratinklius ir sausa šluote nubraukyti dulkes nuo sienų. Paskui numazgoti langus, kuriuos galima— baldus ir išplauti pirkios ir priemenės grindis. Numazgotus stalus ir staliukus užtiesti švariomis staltiesėmis. Pakeisti lovų šiaudus naujais ir duoti naujas paklodes ir užvalkalus.

Aptvarkiusios pirkią, imsi ruošti valgius Kūčioms ir Kalėdoms. Čia pasirodys visas moterų sumanumas ir mokėjimas šeimininkauti. Žinoma, visos keps pyragus, ruoš silkes Kūčioms ir keps mėsą Kalėdoms, bet užtikrinu, kad ne visoms tas darbas gerai pasiseks.

Kad retai gaminami valgiai gerai pasisektų, moterys turi viena kitai padėti ir patarti. Vyresniosios, labiau prityrusios šeimininkės, nesigailėkite savo išmėgintų „receptų" jaunesniosioms. Tegul visos moka, tegul visos pratinasi gaminti valgius įvairiau, skaniau ir sveikiau.

Jau mūsų lietuviškas kaimas turi jaunų šeimininkių, kurios baigė lietuviškas pradžios mokyklas ir moka skaityti. Patarčiau, kai susirenkate kelios šeimininkės „pakieminėti", tai tegul viena, kuri geriausia skaito, paskaitys iš knygos ar iš laikraščių apie valgių gaminimą. Tuojau ne viena prikiš: „Tai, ką čia skaitysi dar. Kaime prašmatnų valgių negaminame ir neturime iš ko gaminti". Gerai žinau, iš ko ir kaip gaminate. O aš iš kaimo šeimininkių girdėjau tokių posakių: „Tai šitie pyragai nepakilo ir kokie negardūs, tai mes suvalgysime, o svečiams pakepsiu kitų". Vėl kita šeimininkė vestuvėms kepė medaunyką, ot, taip pat sau iš atminties, na ir turėjo sutrupinus atiduoti vištoms. Medaunykas sudegė, buvo kietas, smarkiai buvo justi sodas.

Taigi šeimininkės kepa antrus ir trečius pyragus tik todėl, kad pirmieji nepasiseka. Jei būtų pasižiūrėta į knygą, tai ir vieno kepimo užtektų ir svečiams ir sau visoms šventėms. Tuo tarpu šeimininkė sugaišta daug laiko, sunaikina daug miltų ir kitų priedų, tik dėl savo apsileidimo. Jei nesate tikros, kaip gaminamas tas ar kitas valgis, pasiskaitykite iš knygų (kurių be abejo ne vieną turite) ar iš kai kurių „Ūkininko" numerių. Taigi šeimininkės ir jaunos merginos, žiūrėkite, kad svečiams apsilankius nereikėtų raudonuoti dėl nepasisekusių valgių.

Kiekvienuose namuose prieš šventes yra tam tikras darbo įkarštis. Vyrai rūpinasi malkomis, gyvuliams pašaro kelioms dienoms, o moterys triusia namuose. Čia moterys turi atminti dar vieną savo pareigą—nepamiršti vaikų.

Suradusios trumpą valandėlę laiko, turi išmaudyti vaikus, duoti švarius baltinėlius ir drabužiukus. Taip pat reikia žiūrėti, kad vaikai dažnai, be reikalo, nelakstytų kieman ir atgal. Ypač prieš šventes pirkiose, nuo dažno kūrenimo, esti labai šilta, tai įšilę vaikai, išbėgę kieman, gali peršalti ir kaip tik per šventes užuot poilsio ir linksmos nuotaikos šeimoje, motutė turės slaugyti savo sunelį ar dukrelę.

Nemažiau svarbu, kad vaikai, ypač per Kūčias, nepersivalgytų ir nesusirgtų. Ir čia motutė turi budėti ir nurodyti vaikams, kuriuos valgius po kurių ir kiek turi valgyti, kad nesusirgtų viduriais.

Motutės ir jaunos šeimininkės, jei norite, kad spėtumete apsitvarkyti, tinkamai ir laiku suruošti valgius, turite iš anksto apgalvoti, ką, kaip ir kada darysite. Tikslas bus pasiektas, jei visus darbus atliksite, perdaug nepervargsite, produktų nesugadinsite ir laiku valgius paduosite.

Kūčių stalas

1. sriubos
2. žuvys, silkės
3. mišrainės
4. prėskučiai su aguonpieniu
5. kisielius ir kompotas
6. vaisiai

Žuvų sriuba su miltų kukuliais

Išvirti vandenyje prieskonius: svogūną, kelis pipirus su lapeliais, petrušką, morkvą, kopūstalapį. Kada daržovės suminkštės, įdėti šmotais supiaustytą, seniau pasūdytą žuvį ir virti pusę val. Išėmus žuvį rasalą galima valgyti su koše arba įleisti miltinių kukulių ir užvirinti.

Džiovintų vaisių sriuba su kukuliais

Išvirti vandenyje džiovintų vaisių su cukrumi ir įleisti kietai padarytų miltinių kukuliukų (kleckučių), užvirinti.

Raugintų kopūstų rasalo sriuba

Nedideliame vandens kiekyje išvirti šiuos prieskonius: 1 burokėlį, 1 keptą svogūną, 2—3 džiovintas slyvas, 1 grybą, morkvę, 2 pipirus, lapelį. Kai daržovės išvirs, tai reikia jas išimti, o į puodą įpilti tiek kopūstų rasalo, kiek norime turėti sriubos. Kietai padaryti ruginių miltų kukulių ir, suleidus juos puodan, užvirinti.

Žuvys ir silkės

Virta žuvis su krienų padažu. Virtą žuvį padedame ant lėkštės. Padažą darome šitaip: sutarkuotus krienus supilame į puodelį ir porą kartų užverdame. Įdedame stiklinėn rūgščios grietinės, 1 šaukštelį miltų, išplakame ir supilame ant krienų. Atskirai išplakame 1 trynį ir maišydamos pilame krienus. Žiūrėti, kad trynys nesuvirtų. Kiek palaikyti šiltoje vietoje, kad sutirštėtų, bet neužvirtų. Kada reikia valgyti, užpilti ant žuvies ir paduoti.

Kimštos silkės su įvyniojimu

Išmirkytas silkes supiaustyti pusiau. Kamšalas daromas šitaip: sukapoti porą silkių pienių su keptu svogūnu. Į tą masę įmušti vieną kiaušinį, įdėti truputį pipirų ir smulkių pyrago sausainių tiek, kad pasidarytų košė. Tą košę kimšti į silkių puselių pilvelius, įvynioti tešlon ir kepti alyvoje.

Keptos žuvys

Valandą prieš kepimą, žuvį reikia pasūdyti ir apdėti piaustytais svogūnais. Padarius skystą su kiaušiniu (kaip blynams) tešlą, imti po šmotą žuvies, pirma apvolioti miltais, paskui pavilgyti abu šonu tešloje ir dėti į labai karštą alyvą ir vartant iškepti.

Grucė su grybų padažu

Grucės košei tinka grybų padažas. Mažame vandens kiekyje išvirti kelius grybus su prieskoniais. Išvirtus grybus supiaustyti ir sudėti į vandenį, kuriame virė. Įdėti porą šaukštų geros, rūgščios grietinės ir tuo padažu apipilti košę.

Daržovių mišrainė

Galima viename puode išvirti: (nesuvirinti) bulvių, morkų ir pupelių (fasolių). Atskirai išvirti kelis raudonus burokėlius.. Šias virtas daržoves gražiai supiaustyti, taip pat supiaustyti 1 –2 mirkytas silkes, įdėti raugintų kopūstų arba agurkų, įdėti druskos, pipirų ir apipilti alyvoje spirgintais svogūnais. Gerai išmaišyti ir paduoti valgyti.

Kad būtų geri pyragai

1. Miltai turi būti imami sausi ir nešalti.

2. Mielės šviežios, nesušalusios, išleistos tik šiltame (ne karštame) piene arba vandenyje.

3. Kiaušiniai turi būti atskirame inde gerai suplakti su cukrumi ir druska. Cukrus greičiau ištirps, o nuo druskos kiaušiniai bus geltonesni.

4. Senesnis sviestas turi būti gerai išplautas, ištirpytas ir tik šiltas pilamas į tešlą. Šviežio sviesto tirpyti nereikia, bet tiesiog įminkyti į tešlą.

5. Norint pažinti, kokio karštumo yra prikūrenta krosnis, reikia saujelę ruginių miltų paberti į krosnį. Jei miltai greitai sudega, sugruzdi, reiškia—krosnis yra perkaršta.

6. Neberti cukraus ant pyragų, nes jis krosnyje greitai apdegs.

7. Jei pyragai krosnyje smarkiai geltonuoja, tai viršų pyragų pridengti baltu (ne laikraščio!) popieriu.

8. Norint pažinti, ar pyragai iškepę, reikia plonai nudrožtą pagaliuką įsmeigti

į pyrago vidų. Jei, ištraukus, pagaliukas yra apsivėlęs tešla, tai — neiškepęs, jei pagaliukas sausas, reiškia, pyragas yra iškepęs.

Viešnagėje ir namie

Visi nekantriai laukia Kalėdų, nes tai ilgiausios visų metų šventės. Ne vienas sako: „Per Kalėdas pasilsėsiu, atlankysiu gimines, važiuosiu svečiuosna". Paprastai jau iš anksto nutariama tą ar kitą giminę ar kaimyną atlankyti.

Pravartu bus keleta žodžių suminėti apie važiavimą į svečius. Jei esame kviesti, tai būtinai turime nuvažiuoti tą dieną ar valandą, kuriai kvietė. Elkimės svečiuose taip, kaip mes norėtume, kad svečiai elgtųsi pas mus. Važiuodami į svečius kur toliau, sveikiau bus vaikams, jei jų nesivešime su savim, bet paliksime namie. Šeimininkai labiau bus patenkinti, kad atvažiavome be vaikų. Nusivežus vaiką, negalėsime jo išlaikyti porą valandų prie stalo. Mūsų kalbos jo neįdomins ir vaikas pradės bėgioti, šūkauti. Motina turės nuolat jį ganyti, kad kas blogo neatsitiktų ir tuo pačiu sutrukdys kitiems ir sau malonią viešnagę. Taigi, jei turime su kuo vaikus palikti, geriau tegul jie žaidžia namie.

Jei jau nėra išeities, reikia vaikas pasiimti, tai reikia, kad motutė ar vyresnioji sesutė jį nupraustų ir aptvarkytų. Iš anksto turi pamokyti, kaip reikia sveikintis su tetomis dėdėmis ir kaip reikia elgtis svečiuose.

Sveikindamosi moterys, paprastai, bučiuojasi ir savo vaikus kamšo kad bučiuotų visoms tetoms ir dėdėms rankas. Jei jau moterys be bučiavimosi visai nemoka pasisveikinti, tai priimta yra, kad tik tos pačios šeimos moterys sveikindamosi gali bučiuotis. Visas kitas susirinkusias moteris užteks, jei pasveikinsime paduodamos ranką.

Nesveikas šis sveikinimosi paprotys giliai įleidęs šaknis mūsų kaime, bet reikia pamažu jis naikinti. Motutės gerai padarys, jei savo vaikus pamokys, kad mažiau pažįstamus sveikintų, nusiėmę kepures, galvos linktelėjimu.

Ne visos gi moterys važiuos viešnagėn. Daugelis jų liks namie, rūpinsis namų apyvoka ir daugiausia ilsėsis. Pailsėjusios moterys eis viešnagėn savo sodžiun, pas kaimynę. Tokia viešnagė tęsiasi paprastai kelias valandas. Ko ten neprikalbama, ko nesužinoma. Pasikalbėti, pasitarti reikia, bet pasitaiko moterų su taip vadinamais „aštriais liežuviais", kurios išvanoja visos apylinkės žmones. Iš tokių viešnagių dažnai moterys pareina susipykusios.

Moterys, duosiu jums vieną naudingą patarimą. Užuot daugelio kalbų, ar ne geriau bus, jei viena iš jūsų paskaitytų jums garsiai knygą ar laikraštį. Ypač dabar, kada neturite nei skaityklų, nei draugijų. Nieks jums negali papasakoti kas dedasi mūsų krašte ir plačiame pasaulyje.
nepasiduokite vyrams, kurie jus pralenkė knygų ir laikraščių skaityme.

Jei skaitysite ir įdomausitės knygomis, tai būsite geresnės, praktiškesnės, sumaningesnės šeimininkės ir vyrai nevadins jūs nieko neišmanančiomis nemokšomis, bet skaitysis su jūsų nuomone.

Taigi moterys į bendrą lietuviškų knygų ir laikraščių skaitymo darbą.

M. Č—ė.

Kaip auginti jauni paršeliai

Jauni paršeliai yra labai lepūs ir jautrūs. Jie yra silpni įvairioms blogoms išorėms įtakoms. Dėl to jaunų paršelių daug nugaišta. Jeigu jų išsilaiko 80—90%, tai dar skaitoma normaliu reiškiniu. Tačiau dažnai iš 12—15 atvestų paršelių lieka gyvų ir užauga tik pusė, o kiti taip ir sunyksta, nudvesia. Toks dažnas mažų paršelių sunykimas yra kenksmingas kiekvienam ūkininkui. Dėl to reikia surasti paršiukų gaišimo priežastys ir sąlygos, kuriose jie gerai augtų.

Daugiausia paršiukų nudvesia žiemos metu. Kai kiaulė susilaukia paršiukų vasarą, ji dažniausiai sugeba juos visus užauginti sveikus ir stiprius. Tačiau žiemą esti blogiau. Vasarą ji yra nevaržoma ir suranda sau ir paršiukams tokias sąlygas, kuriose viskas gerai vyksta. Tuo tarpu žiemą ūkininkas įvaro ją į vadinamą tvartą ir laiko ne taip, kaip reikėtų ir privalėtų, bet taip, kaip jam norisi. Kiaulė visur lieka kiaule — galvoja sau ūkininkas — ar jai duosi geresnes ar blogesnes sąlygas vistiek išsilaikys kaip nors. Dėl to paprastai kiaulę ūkininkas patalpina blogiausian tvartan ir duoda menkiausį pašarą. Tačiau gera kiaulė galima išauginti tiktai gerose sąlygose, būtent, gerai ją šeriant ir laikant tinkamame tvarte. Geros sąlygos labiausiai reikalingos jauniems paršiukams, be kurių jie nudvesia arba geriausiu atveju blogai išsivysto ir vėliau iš jų išauga menkos kiaulės.

Norint, kad paršeliai negaištų ir kad iš jų išaugtų geros kiaulės, reikia pasirūpinti gero jiems patalpo ir tinkamą pašarą. Pirmiausia tenka pakalbėti apie kiaulides ir jų įrengimą.

Kiaulidė, kurioje laikomi paršeliai, turi būti šilta, erdvi, šviesi, sausa ir gerai vėdinama. Kai šių sąlygų arba bent vienas iš jų kiaulidėje trūksta, paršeliai blogai auga ir vystosi. Pirmiausia jauniems paršiukams reikalinga šilima. Paršiukai yra labai lepūs, gal lepiausi iš visų stambesnių naminių gyvulių. Be to, atsiradę paršiukai yra beveik pliki, apaugę mažyčiais šereliais, kurie beveik visai nešildo. Dėl to, paršeliai labai greit peršąla. Peršalę labai greit nusilpsta, pasidaro neatsparūs, įvairioms ligoms ir dėl to nudvesia. Jeigu prisižiūrėtume tik ką atsiradusiems veršiukams arba ėriukams ir palygintume juos su tokio amžiaus paršiukais, tai įsitikintume, kad ėriukai ar veršiukai esti daug geriau apaugę plaukais. Taigi jų „apsiaustai" yra daug šiltesni, negu paršiukų. Betgi ėriukai ir veršiukai dažniausiai laikomi šiltesniuose tvartuose, negu paršiukai. Avims parenka labai šiltus tvartus ir juos labai šiltai aptaiso. Neblogai ūkininkas apžiūri ir karvides. Tuo tarpu kiaulidės esti šalšalčiausios tamsiausios ir ankščiausios. Todėl pirmutinė sąlyga geros kiaulidės yra šilima. Ten, kur laikomi paršiukai, nuolat turi būti apie 10—12° šilimos. Priešingu atveju, jeigu kiaulidėje bus taip „šilta", kad kiaulių atmatos nuo šalčio sukietės kaip kaulai, tai joje paršiukai bus labai sunku užauginti. Antra sąlyga, tai šviesa. Dabar jau visiems pavyzdingiems gyvulių augintojams yra žinoma, kad šviesa yra lygiai reikalinga, kaip vanduo, pašaras arba šilima. Be to jaunieji gyvuliai visai blogai auga, o dažniausiai jie suserga. Jau žinoma, kad tamsumoje kai kurie vitaminai visai neveikia. O be jų gyvuliai suserga. Taigi saulės šviesa nemažiau reikalinga, kaip ir šilima. Tuo tarpu daugelis ūkininkų tvartų langus žiemą užkemša šiaudais, kad būtų šilčiau. Taigi žiemą langai turi būti atkišti ir dar padidinti, kad pro juos įeitų kuo daugiausia šviesos. O kad neitų pro juos šaltis, tai reikia įdėti gerus stiklus ir juos žmoniškai apkituoti arba ir dvigubus įdėti. Esant šviesiam tvartui, paršiukai esti linksmi, ėdrus ir judrūs, o tamsiame apsnūdę, mažai juda, dėl to ir apetito neturi, esti silpni.

Be šilimos ir šviesos mažiems paršiukams dar labai reikalingas yra tvarto sausumas. Drėgname tvarte jauni paršiukai suserga reumatizmu, nes jie greit peršąla. Be to, drėgname tvarte laikomi paršiukai dažniausiai kosti, nes nuo drėgmės suserga įvairiomis kvėpavimo organų ligomis. Nuo to jie skursta, blogai auga ir dažnai gaišta. Daugiausia drėgmės būna cementiniuose tvartuose, kurių grindys yra padarytos iš cemento. Tokie tvartai jauniems paršeliams yra labai kenksmingi, tai stačiai skerdykla, kurioje visi paršeliai papiaunami. Bet ir medinis tvartas gali būti drėgnas. Jeigu jo pamatai menki, lubos kiauros, durys ir langai skylėti, tai ir drėgmės tokiame tvarte bus nemažai. Tokiame tvarte pirmiausia bus traukiamas, kas jauniems paršeliams labiau kenkia, negu šaltis. (B. d.).

Žemės ūkio gaminių kainos

Šių metų gruodžio 16 d., Vilniaus Javų - Prekių Biržos pranešimu, buvo mokama už 100 kg auks.

Rugiai	13 50—14.50
Kviečiai	19.00—20.50
Miežiai	15.50—16.50
Avižos	13.50—15.25
Sėmenys	45 50—46 00
Vikai	17.25—18.00
Lubinas (mėlynas)	9.00— 9.50
Kvietinės sėlenos	10.00—10 50
Ruginės sėlenos	9.25— 9.75
Sviestas 1 kg I rūšies urme	3.70
„ „ „ detal.	4.00
„ „ II rūšies urme	3.60
„ „ „ detal.	3 90
„ „ sūdytas urme	3.00
„ „ „ detal.	3.20
Kiaušinių 1 kg urme	2 20
„ „ detal	2 50

Redaktor i wydawca **Ludwik Cicenas**
Redaktorius ir leidėjas **Liudvikas Čicėnas**

Drukarnia „Ruch", Wilno, Tatarska 6
„Ruch" spaustuvė, Vilnius, Totorių g. 6